

Adran 1

Themâu allweddol mewn diwygio addysg

Ers cyhoeddi *Dyfodol Llwyddiannus* (Donaldson, 2015), mae nifer gynyddol o ysgolion yn rhoi cynnig ar ymagweddau newydd at y cwricwlwm, ac mae'r duedd hon wedi cyflymu ers cyhoeddi'r Cwricwlwm drafft i Gymru yn Ebrill 2019. Mae llawer o'r ysgolion sy'n gwneud y cynnydd mwyaf wrth baratoi ar gyfer y newidiadau i'r cwricwlwm yn ysgolion a weithiodd fel ysgolion arloesi¹ ac sydd bellach yn ysgolion 'gwella ansawdd' neu 'ysgolion braenaru'². Ceir enghreifftiau da hefyd o ymagweddau creadigol a diddorol at baratoi ar gyfer y cwricwlwm mewn ysgolion nad ydynt wedi bod yn uniongyrchol gysylltiedig â gwaith arloesi.

Cafodd y rhan fwyaf o ysgolion sydd wedi dechrau meddwl o ddifrif am baratoi ar gyfer y cwricwlwm newydd eu hysbrydoli gan y pedwar diben a'r egwyddorion a gyflwynwyd gyntaf yn *Dyfodol Llwyddiannus*. Roedd llawer o'r ysgolion hyn yn awyddus i ddechrau ystyried sut gallent gymhwyso'r egwyddorion hyn i'w hysgol eu hunain, gan ddechrau meddwl am y math o gwricwlwm yr oeddent eisiau ei ddylunio ar gyfer eu disgyblion. Fe wnaeth darllen am yr ysgolion a gafodd sylw yn yr adroddiad *Arloesi'r Cwricwlwm mewn Ysgolion Cynradd* (Estyn, 2018b) a siarad â staff o'r ysgolion hynny roi'r hyder i lawer o athrawon ac arweinwyr ysgol hefyd i ddechrau meddwl am y posibiladau amrywiol ar gyfer paratoi at y cwricwlwm newydd yn eu hysgolion eu hunain.

Mae cydweithio o fewn ysgolion ac ar draws ysgolion i gynllunio'r cwricwlwm wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf, ac yn aml daw hyn â buddion sylweddol i athrawon a disgyblion. Er enghraifft, mae athrawon cynradd yn aml yn rhannu arbenigedd ac yn gweithio ar draws grwpiau blwyddyn a chyfnodau i gynllunio prosiectau penodol, datblygu eu meddwl neu roi cynnig ar ymagweddau newydd mewn maes dysgu a phrofiad ar draws yr ysgol. Mewn ysgolion uwchradd, ceir enghreifftiau defnyddiol o athrawon yn cydweithio â chydweithwyr cynradd i ailystyried cwricwlwm cyfnod allweddol 3, neu rannau ohono, ac i wella parhad a dilyniant mewn gwaith ysgol o Flwyddyn 6 i Flwyddyn 7 a Blwyddyn 8 o fewn y cwricwlwm presennol. Mae Ysgol Gymunedol Cwmtawe, er enghraifft, yn gweithio'n agos gyda'i hysgolion cynradd partner i gynllunio gweithgareddau pontio heriol sy'n helpu athrawon Blwyddyn 7 i gynllunio cwricwlwm sy'n adeiladu ar y medrau TGCh, cyfathrebu a'r medrau creadigol sydd eisoes gan ddisgyblion ar ddiwedd cyfnod allweddol 2.

Mae gan lawer o ysgolion arbennig ac unedau cyfeirio disgyblion hanes blaenorol da o addasu'r cwricwlwm i fod yn addas i'w disgyblion. O ganlyniad i weithio'n agos gyda gweithwyr proffesiynol eraill ym meysydd ieuchyd a gofal cymdeithasol, mae'r darparwyr hyn yn aml yn cynnig cwricwlwm unigoledig sydd wedi'i deilwra at anghenion, galluoedd a diddordebau penodol eu disgyblion. Yn aml, mae'r cwricwlwm yn ymarferol ac yn darparu profiadau dysgu sy'n ystyrlon iddynt ac a fydd yn eu paratoi'n dda ar gyfer y dyfodol.

⁰¹ I gael rhagor o wybodaeth am ysgolion arloesi, ewch i wefan Llywodraeth Cymru <https://llyw.cymru/cwricwlwm-newydd-i-ysgolion-trosolwg>

⁰² I gael rhagor o wybodaeth am ysgolion gwella ansawdd ac ysgolion braenaru, gweler <https://cwricwlwmigymru.llyw.cymru/2019/09/18/gweithredu-ar-eich-adborth-mireiniol-cwricwlwm-drafft/>

Datblygu'r cwricwlwm

Yn gyffredinol, mae ysgolion cynradd yn mynd yn llai dibynnol ar gynlluniau gwaith masnachol. Maent yn fwy parod i feddwl yn greadigol i ddylunio prosiectau pwrpasol sy'n berthnasol i'w hysgol a disgyblion. Mae'r rheini sy'n dal i ddefnyddio cynlluniau yn tueddu gwneud hynny'n fwy hyblyg, gan deilwra testunau i fodloni anghenion a diddordebau eu disgyblion a thrwy gynnwys disgyblion wrth gynllunio a gwneud penderfyniadau ynglŷn â beth a sut maent yn dysgu. Mae disgyblion yn Ysgol Gynradd Gymunedol Ynysowen, er enghraifft, yn gwerthuso'r cwricwlwm bob wythnos ac yn cyfrannu'n ddychmygus at gynllunio rhaglen waith yr wythnos ganlynol. Mae hyn yn cymell disgyblion i ymgysylltu ag ystod eang o dasgau. Yn Ysgol Gynradd Treganna, cyn cynllunio testun newydd, mae athrawon a disgyblion yn gweithio gyda'i gilydd i ystyried y gweithgareddau yr hoffent ymgymryd â nhw fel rhan o'u thema ddewisedig, a'r modd yr hoffent drefnu amgylchedd eu hystafell ddosbarth i adlewyrchu'r thema. Mae hyn yn golygu bod athrawon yn cynllunio cwricwlwm cynhwysfawr a dilyniadol, ac yn creu ystafell ddosbarth gyfoethog ac ysgogol i adlewyrchu cyfraniadau'r disgyblion.

Mae'r agwedd at newid sydd i ddod yn gynyddol gadarnhaol yn y rhan fwyaf o ysgolion cynradd. Mae mwyafrif o arweinwyr ysgol yn dod yn fwy hyderus i ystyried a rhoi cynnig ar ymagweddau newydd at y cwricwlwm, i gymryd risgiau ystyriol y maent yn teimlo y gallent fod o fudd i ddisgyblion, ac i werthuso llwyddiannau a methiannau eu hymdrechion i barhau i wella. Mae'r llai o bwyslais ar ddata diwedd cyfnod allweddol mewn ysgolion cynradd wedi helpu ac wedi'i groesawu'n eang. Mae ysgolion wedi ymateb yn gadarnhaol i waith Llywodraeth Cymru, consortia rhanbarthol ac awdurdodau lleol, ac Estyn, i greu amgylchedd sy'n cydnabod pwysigrwydd profiadau ac ehangder y cwricwlwm a gynigir i ddisgyblion, sy'n cefnogi creadigrwydd, ac nad yw'n cael ei yrru gan ddehongliad rhy gul o ddeilliannau. Mae hyn wedi dechrau newid amgyffrediad arweinwyr ysgol ac athrawon ynglŷn â beth sy'n bwysig yn y system addysg, ac mae wedi gyrru gwelliannau mewn ysgolion cynradd.

Mae ysgolion uwchradd sy'n ysgolion arloesi, ysgolion gwella ansawdd ac ysgolion braenaru wedi ymgysylltu'n llawn hefyd â meddwl am ddiwygio'r cwricwlwm a pharatoi ar ei gyfer, ond mae'r archwaeth am newid yn llai cyffredin mewn ysgolion uwchradd eraill. Yn gyffredinol, mae staff uwchradd yn gadarnhaol ynghylch nodau'r cwricwlwm newydd, er bod ansicrwydd ynghylch natur cymwysterau yn y dyfodol a mesurau atebolrwydd yn golygu bod arweinwyr ysgolion uwchradd yn fwy gochelgar yn gyffredinol ynglŷn â pharatoi ar gyfer newidiadau i gynnwys a threfniadaeth eu cwricwlwm. Er hynny, mae lleiafrif o ysgolion uwchradd yn dechrau archwilio ymagweddau gwahanol at y cwricwlwm yng nghyfnod allweddol 3, yn bennaf drwy gysylltu meysydd pwnc gyda'i gilydd yn fwy cydlynus, trwy drefnu prosiectau rhyngddisgyblaethol, neu drwy ailystyried y cwricwlwm i ddarparu cyfleoedd gwell i ddatblygu meysydd dysgu penodol. Enghraifft dda yw Ysgol Uwchradd Islwyn, lle mae rhaglen 'Hyrwyddwyr Her' yng nghyfnod allweddol 3 yn defnyddio ystod o feysydd pwnc traddodiadol i helpu datblygu medrau creadigol, arloesol, medrau cynllunio a meddwl yn feirniadol disgyblion drwy un her amlddisgyblaethol. Enghraifft arall yw Ysgol Gyfun Bryn Tawe, lle mae pwyllgor addysgu a dysgu yn frwd ynglŷn ag ehangu gwybodaeth ddiwylliannol disgyblion. Drwy weithio'n agos gydag athrawon, maent wedi sicrhau pwyslais cryfach ar hanes a diwylliant Cymru ar draws y cwricwlwm.

Datblygu'r cwricwlwm

Mewn llawer o ysgolion uwchradd, caiff ystod y dewisiadau pynciau ac opsiynau a gynigir yng nghyfnod allweddol 4 ei dylanwadu'n drwm gan natur dangosyddion perfformiad. Un enghraifft yw cofrestru carfanau cyfan o ddysgwyr ar gyfer cymwysterau medrau neu gymwysterau galwedigaethol yn fras, nad ydynt yn cael eu haddysgu gan staff addysgu arbenigol yn aml. Er eu bod yn fuddiol i ychydig o ddysgwyr, ar y cyfan, mae'r cymwysterau hyn yn anaddas i'r ystod lawn o ddisgyblion sy'n cael eu cofrestru. Cânt eu cyflwyno'n fynych yn ystod cyfnodau cofrestru dosbarth i grwpiau gallu cymysg gan diwtor dosbarth, yn lle defnyddio'r amser hwn at ddibenion gofal, cymorth ac arweiniad. Hefyd, mae ystod yr opsiynau yng nghyfnod allweddol 4 yn gyfyngedig mewn llawer o ysgolion. Mewn ychydig o ysgolion, mae nifer yr opsiynau sydd ar gael i ddisgyblion ddewis eu hunain mor isel â dau. Caiff y duedd hon ei gwaethygu gan anawsterau cyllidebol yn aml. Mae nifer y cyrsiau galwedigaethol sy'n cael eu cynnig nawr yn is nag mewn blynyddoedd blaenorol ac, o ganlyniad, mae llawer o ddisgyblion is eu gallu yn dilyn arlwy o gyrsiau traddodiadol gan mwyaf.

Cymwysterau

Dros y tair blynedd diwethaf, bu newidiadau mawr i'r cymwysterau sydd ar gael i ddisgyblion yng nghyfnod allweddol 4, yn cynnwys newidiadau i fanylebau, i brosesau asesu, ac i ba bryd y gall disgyblion sefyll arholiadau. Mae ein hadroddiad 'Cymwysterau Newydd' (Estyn, 2018d) yn trafod y newidiadau i 2018, ac yn gwerthuso effaith y newidiadau ar ysgolion. Mae ein hadroddiad sector ar ysgolion uwchradd yn cynnwys ein gwerthusiad diweddaraf o ddeilliannau yng nghyfnod allweddol 4.

Hefyd, mae cymwysterau Safon Uwch Gyfrannol a Safon Uwch wedi cael eu newid dros y blynyddoedd diwethaf. Ar lefel Safon Uwch, mae'r gyfradd lwyddo gyffredinol wedi aros yn sefydlog a bu cynnydd yng nghyfran y disgyblion sy'n cyflawni gradd A* neu A. (Y Cyd-Gyngor Cymwysterau CGC, 2020)

Gwnaed newidiadau sylweddol hefyd i'r modd y caiff cymwysterau eu crynhoi ar lefel disgybl, ysgol gyfan, lefel leol a chenedlaethol i gynhyrchu dangosyddion perfformiad. Mae'r newidiadau hyn yn ei gwneud hi'n anodd dadansoddi neu arddangos deilliannau disgyblion yn raffigol yng nghyfnod allweddol 4 yn ystod y cyfnod hwn, ac nid yw cymariaethau ar sail debyg rhwng blynyddoedd mewn llawer o gymwysterau a dangosyddion yn ddilys.

Bydd newidiadau i'r cwricwlwm yn arwain at newidiadau pellach i'r cymwysterau sydd ar gael i ddisgyblion. Ceir amserlen ar gyfer datblygu cymwysterau newydd yn [Cymwysterau Cymru, 2019](#).